

דף מב.

עין משפט א ב.

או"ח סימן קסח עיפ"ב ו ז

ט. פת הבאה בכיסנין מברך עליו בורא מיני מזונות ^ס ולאחריה ברכת מעין שלש ^ע, ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילים לקבוע עליו סעודה ^פ אע"פ שלא שבע ממנו מברך המוציא ^צ וברכת המזון.

י. אם מתחלה היה דעתו לאכול ממנו מעט ובירך מזונות ואח"כ אכל שיעור שאחרים קובעים עליו סעודה יברך ברכת המזון ^ק, אע"פ שלא בירך המוציא מתחלה.

ואם אכל שיעור שאין אחרים קובעים עליו אפי' שהוא קובע עליו סעודה אינו מברך אלא מזונות וברכה אחת מעין שלש, שבטלה דעתו אצל כל אדם.

יא. פת הבאה בכיסנין יש מפרשים היינו פת שעשוי כמין כיסין

ס. ^ו ברכות מ"ב, ואם טעה ובירך המוציא יצא בדיעבד, ודלא כא"ר שכתב דלא יצא, ואפי' שטעה ובירך לפניו המוציא, לאחריו יברך מעין שלש, כה"ח אות מ"ג.

ע. ^ו אם בירך בורא נפשות אחריה במקום מעין שלש יצא, שם אות מ"ד.

פ. ^ו ולדעת הרמב"ם הוא שיעור ג' ביצים שהם נ"ד דרה"ס, ולדעת הטור הוא שיעור ד' ביצים ע"ב דרה"ס. ודעת מר"ן בסתמא ג' ביצים, ועכ"פ אדם יזהר לאכול פחות מנ"ד דרה"ס או ע"ב דרה"ס שלמות כדי לצאת ידי ספק, כה"ח אות מ"ה.

^ו ואכילת שיעור לקביעות סעודה היינו בלי צירוף דבר אחר שאוכל עמו. כך העלה בכה"ח אות מ"ז.

^ו וי"א דשבת קובעת שאם אכל מעט מפת הבאה בכיסנין מברך המוציא ולבסוף ברהמ"ז, אך לדינא כיון שיש חולקים דאין חילוק בין שבת ליום חול הכי נקטינן, כה"ח אות מ"ח.

צ. ^ו וצריך גם נט"י בברכה כמ"ש בס"י קנ"ח ובכה"ח שם אות ז'.

אם מונחים על השולחן פת גמור וגם פת הבאה בכיסנין שרוצה לקבוע עליה סעודה יברך המוציא על פת גמור. כה"ח אות נ"ב ממשב"ז.

ק. ^ו אם אחר שאכל מעט מן המזונות נמלך והחליט לאכול עוד שיעור קביעות סעודה יטול ידיו ויברך ענט"י וברכת המוציא, מ"א ס"ק י"ד, אבל לדינא כיון דיצא בדיעבד גם בברכת מזונות על פת שברכתו המוציא לא יחזור לברך המוציא אלא נט"י בברכה ויחזור לאכול ובסוף יברך ברהמ"ז, ואם אין דעתו לאכול שיעור קביעות סעודה נוסף למה שאכל אלא יהיה בצירוף למה שאכל כבר יטול ידיו ולא יברך ענט"י. כה"ח אות נ"א.

שממלאין אותם דבש^ר או סוכר ואגוזים ושקדים ותבלינין^ש.

וי"א שהיא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב^ה או מיני תבלין ואפאה, והוא שיש בה טעם התערובת^א של המי פירות או התבלין שניכר בעיסה.

הגה: וי"א שזה פת גמור^ב אא"כ יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתיקה שקורין לעקי"ך שהדבש והתבלין הם עיקר וכן נוהגים.

יב. וי"א דפת הבאה בכיסנין היינו פת בין מתובלת או לאו שעושיין אותה כעכים יבשים וכוססין אותם^ג והם הנקראים ביסקויט. והלכה

ר. והט"ז כתב דה"ה ממולאים בבשר ודגים, אבל השל"ה כתב דוקא מילוי בדבש וסוכר שאין מלפתין בהם הפת אבל בבשר ודגים שמלפתין בהם הפת דינם כפת גמור, כה"ח אות נ"ד. ועיין בסעיף י"ז, ובכה"ח שם אות קל"ז.

ש. ואם אוכל רק המילוי מברך על המילוי בלבד, כה"ח אות נ"ה.

והוא הוציא ממנו המילוי ונשאר רק הבצק בלבד מברך עליו מזונות שאנו הולכים אחר שעת האפיה, ט"ז ס"ק ח', וכה"ח אות נ"ו.

ת. או ביצים או מי פירות, ומי פירות היינו המשקין הנסחטין מהם אבל המים שנתבשלו בהם הפירות לא מקרי מי פירות, אך כיון שיש חולקים יש להחמיר במי פירות שנתבשלו בהם, ויאכלם בתוך הסעודה. או שיקבע עליהם סעודה כשיעור ע"ב דרשם. כה"ח אות נ"ז.

א. כ"כ מר"ן בפ"י לדעת הרמב"ם, דכל שיש בעיסה שום תערובת ממי הפירות או התבלין כיון שאין דרך בני אדם לקבוע סעודתן עליהם, ובלבד שתהיה התערובת ניכרת בעיסה. אבל הרמ"א כתב לפסוק כסברא הראשונה בב"י שלא די בטעם הניכר אלא צריך הרבה תבלין או דבש והמים מעט כדי שיהיה התבלין והדבש עיקר, וכ"כ הב"ח והלבוש והט"ז בס"ק ז', והמ"א בס"ק ט"ז, אבל הספרדים נהגו להקל כדעת מר"ן דכל שניכר טעם הפירות או התבלין מברכין עליו מזונות ומעין שלש, והשל"ה כתב שירא שמים יצא ידי כולם ולא יאכל לכתחלה פת שנאפה מעיסה שעירב בה דבש או תבלין ושמן או חלב אם טעם הפירות או התבלין ניכרים בעיסה אלא יאכל אותם בתוך הסעודה שבירך המוציא על פת גמור או יאכל מזה שיעור קביעת סעודה ויברך המוציא וברהמ"ז.

וועיסה שלשו אותה בחלב בלבד בלי שום מים וטעם החלב ניכר בה לכ"ע מברך עליה מזונות, כה"ח אות נ"ח.

ב. הרמ"א חלק על השו"ע רק בפירוש אחרון לפת כיסנין אבל מצד המילוי או מ"ש אח"כ ויש מפרשים בזה לא חלק, ט"ז ס"ק ז'.

והוא שנותנים בו זעפר"ן או צמוקים מעט דין לחם גמור יש לו, כה"ח אות ס'.

ג. ובאפיייתן נעשים יבשים עד שנפרכין ואין זה נקרא אוכל אלא כוסס, ואין דרכם לאכול מזה הרבה ע"כ אין לו דין פת. וכן על רקיקין דקין הרבה ויבשים נוהגים לברך מזונות מטעם שאין זה נקרא אוכל אלא כוסס ואין דרכם לאכול הרבה מזה, שם אות ס"ב.

כדברי כולם ^ד שכל הדברים הללו יש להם דין פת הבאה בכיסנין.

עין משפט ג ד.

או"ח סימן קסח פעיף ו

עין בסעיף הקודם

או"ח סימן קסח פעיף ח

ה. יג. לחמניות אותן שבלילתן עבה לחם גמור ^ה הם ומברך עליהם המוציא וברכת המזון.

אבל אותם שבלילתן רכה ודקים מאוד ^ו מברך עליהם בורא מיני מזונות וברכת מעין שלש.

ואם קבע סעודתו עליהם מברך המוציא ^ז וברכת המזון.

ח. יד. אם אכל אותם בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה טעונים ברכה לפניהם ^ח ולא לאחריהם.

ח. טו. אותם ריקקים דקים שנותנים מרקחת עליהם טפלים הם לגבי

^ד כיון דזה ספיקא בדבר דרבנן נקטינן כדברי כולם להקל, כ"כ בב"י. והב"ח תמה דלמה זה קולא והרי אם אינו מברך עליו ברכה הראויה עובר בלא תשא וא"כ זו חומרא, וע"כ כתב שאם אינו מתובל כלל אלא עשאן כעכין יבשים כיון שנילושים במים בלבד או אפי' נילושין במעט דבש או שמן או חלב והמים הם הרוב בכל אלו אין לאוכלם אלא בתוך סעודה שאוכל בה פת גמור. אבל הדרישה והט"ז בס"ק ו' יישבו דברי מר"ן השו"ע ומברך על כולם מזונות ואין כאן חומרא אלא קולא. וכך נקטינן ונפ"מ גם אם יש לאדם דבר שהוא ספק מזונות ספק המוציא ואינו יכול לברר, ואינו יכול לקבוע סעודה, או לאוכלם בתוך סעודה. יברך מזונות וברכת מעין שלש לקולא, כה"ח אות ס"ג. אבל הרוצה להחמיר לאכלם בתוך הסעודה וכמו שכתב הב"ח יכול להחמיר אך העיקר כדעת מר"ן השו"ע, כה"ח אות ס"ד.

^ה שאינם דקין הרבה כמו ריקקין וגם אינם יבשים כמו הרקיקין, ועשויין לקביעות סעודה וע"כ לחם גמור הם, כה"ח אות ס"ה-ס"ו.

^ו אבל אם אינם רכים כ"כ מברך המוציא כמ"ש בסעיף י"ד ברמ"א.

^ז וכל דבר שבלילתו רכה והם דקים כיון שיש חולקים שאפילו בקביעות סעודה אין לברך עליהם המוציא יזהר שלא לאכול מהם ג' ביצים שיעור קביעות סעודה ואז יברך עליהם מזונות או יאכל מהם בתוך הסעודה, כה"ח אות ס"ט.

^ח היינו מזונות שאינו אוכל אותם אלא לתענוג וקנוח בעלמא שאז דינם כפירות שצריכים ברכה לפניהם, מ"א ס"ק כ"א.

אבל הט"ז בס"ק י' חולק וכתב דאינו תלוי בדעתו אלא תלוי בשיעור אכילתו שאם אכל דבר מועט ודאי לקינוח ומברך מזונות ואם אוכל הרבה הוי מחמת סעודה ואינו מברך כלל.

המרקחת וברכת המרקחת פוטרות ^ט.

עין משפט ה.

או"ח סימן קעט פעיף ב

ב. מי שסומך על שולחן אחרים אפי' אמר "הב לן ונברך" לא הוי היסח הדעת ^י עד שיאמר כך בעל הבית.

עין משפט ז.

או"ח סימן קיא פעיף א

א. צריך להסמיך גאולה לתפלה ולא יפסיק בניהם ^כ אפי' בעניית אמן אחר גאל ישראל ^ל ולא בשום פסוק חוץ מה' שפתי תפתח ^מ.

הגה: וי"א שמותר לענות אמן על גאל ישראל וכן נוהגין ^נ.

הגה: וי"א דבשבת א"צ להסמיך גאולה ^ס לתפלה, דטעם הסמיכה משום דכתיב "יענך ה' ביום צרה" וסמיך ליה "יהיו לרצון אמרי פי" ושבת

^ט. ויש שעושים אותם רק כדי שלא יטנפו הידים מהמרקחת לכן אין לברך עליהם כי המרקחת עיקר ונפטרו הרקיקין, אבל אם הוציא המרקחת ואוכל הרקיקין לבד יברך עליהם מזונות, מ"א ס"ק כ"ג, וט"ז ס"ק י"א, וכה"ח אות ע"ב.

^י. וי"א אם האורח נטל ידיו למים אחרונים לא הוי היסח הדעת עד שיאמר בעה"ב, כה"ח אות י'.

ואחרי שאמר בעל הבית הב לן ונברך כולם אסורים לאכול ולשתות יותר עד שיברכו ברהמ"ז, והיינו כששתקו והסכימו לדבריו, מ"א ס"ק ד'.

^כ. וברכות ט' ע"ב, וכל מי שאינו סומך גאולה לתפלה דומה לאוהבו של מלך שבא ודפק על פתחו ויצא המלך לדעת מה הוא מבקש ומצא אותו שהלך וגם המלך הולך, לבוש.

גם בערבית מצוה לסמוך גאולה לתפלה, כה"ח אות ג'.

^ל. סמיכות גאולה לתפלה הוא גם תיקון לשו"ל, כה"ח אות ה'.

^מ. ואפי' בשתיקה אסור, ואם הזדמן לו לענות קדיש או קדושה ימתין בשירה חדשה, כה"ח אות ו'.

^נ. דכיון שקבעה חז"ל הוי כתפלה אריכתא, מגמ' ברכות ט' ע"ב.

^נ. אבל מנהג הספרדים כדברי מר"ן השו"ע דאסור להפסיק גם לעניית אמן וכך דעת הזוהר.

^ו. ואם אמר ה' שפתי תפתח אסור לענות לכ"ע גם במנחה ומוסף, ולא כמו מי שהתיר לענות ולחזור אח"כ לומר ה' שפתי תפתח וע"פ שער הכוונות דרוש ה' חשוב כאילו התחיל שמונה עשרה, כה"ח אות ח'.

^ס. ומר"ן בב"י כתב דאין דברי הג"א נראים, וגם ע"פ דברי האר"י ז"ל אין חילוק בין שבת ליום חול, שם אות ט'.

לאו זמן צרה, אבל יו"ט הם ימי דין, מ"מ טוב להחמיר להסמיך גם בשבת אם לא במקום שצריך לכך.

או"ח סימן קעט סעיף א

עין משפט ז.

א. גמר סעודתו ונטל ידיו למים אחרונים אינו יכול לא לאכול ולא לשנות עד שיברך ברהמ"ז ע.

ואם אמר "הב לך ונברך" הוי היסח הדעת ואסור לו לשנות אלא א"כ יברך עליו תחלה, ואכילה דינה כשתיה להרא"ש, אבל להרב רבינו יונה והר"ן א"צ לברך על האכילה שוב פ ואפי' סילק השולחן שכל שלא נטל ידיו למים אחרונים לא נסתלק לגמרי מהאכילה ז.

או"ח סימן קסו סעיף א

א. י"א דא"צ ליזהר מלהפסיק ק בין נטילה לברכת המוציא, וי"א

ע. וי"א ברכות מ"ב. אבל להפסיק בדיבור בין מים אחרונים לברהמ"ז מותר, כ"כ בכ"מ סוף פ"ו מהלכות ברכות לדעת הרמב"ם, אבל לדעת הרא"ש כתב הב"י בסימן זה דאסור להפסיק אפי' בדיבור, וכך דעת המ"א בס"ק א'. וכ"כ בשער המצוות בפ' עקב דצריך ליזהר מאוד שלא להפסיק כלל אפי' בד"ת ושם מעשה עם האר"י ז"ל דאפי' באמירת משניות אסור, כה"ח אות א'.

פ. ולענין דינא יש ליזהר גם אחרי שאמר הב לך ונברך שלא יאכל ולא ישתה עד שיברך בהמ"ז, אולם אם לא נטל והוצרך לאכול או לשנות על שתיה יברך, אבל על האכילה יהרהר בלבו הברכה, ואם נטל כבר, גם על האכילה יברך. כה"ח אות ב'.

ו. וי"א דע"י מזיגת הכוס לברכת המזון אפי' לא אמר הב לך ונברך הוי כאמרו, מהרש"ל. ז. ואם גמר בלבו שלא לאכול יותר לדעת הרמב"ם צריך ברכה ראשונה וע"כ צריך ליזהר שלא יאכל בגמר בלבו עד שיברך ברהמ"ז, מ"מ אם הוצרך לאכול לא יברך משום סב"ל אלא יהרהר הברכה בלבו, כה"ח אות ז'.

ק. טור בשם הרי"ף ורמב"ם, ודעה שניה מירושלמי פ"ו דברכות ובבלי נ"ב ע"ב, וא"כ צריך ליזהר להכין מגבת ומלח על השולחן לפני הנטילה שלא יבא להפסיק בין נטילה לברכת המוציא וגם כדי לברך המוציא מיד, כה"ח אות ג'.

גם התרת החגורה יעשה לפני נטילה או אחר ברכת המוציא ואכילת כזית, שם. וכתב השל"ה דהתפלה הנכונה שיאמר אדם לפני הסעודה היא מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר וכו'... ועדיף לאומרו לפני הנטילה הגם שהעולם נוהגים לאומרו אחר הנטילה לפני המוציא, ואם לא אמרו לפני הנטילה יאמר אותו אחרי ברכת המוציא אחר אכילת כזית, ורק פסוק עיני כל אליך ישברו וכו' ופותח את ידיך וכו' יש לאומרו בין נטילה לברכת המוציא אם שכח לאומרו לפני הנטילה משום דעיקר תפילת הפרנסה נזכר בו. ובענין הפסוק "שאו ידיכם" אין לאומרו אלא לפני הנטילה או שאין לאומרו כלל כי לא נזכר בדברי האריז"ל, כה"ח אות ד'.

שצריך לזהר וטוב לזהר.

הגה: אם שהה כדי הלוך כ"ב אמה ר' הוי הפסק ש.

עין משפט כ. או"ח סימן קסז סעיף יא

יא. יב. אם היו שנים או יותר אחד מברך לכולם ת, ודוקא הסיכו שהוא דרך קבע, או בעה"ב עם בני ביתו אבל בלא הסיכה כל אחד מברך לעצמו. והיום ישיבה בשולחן אחד א' הוי קביעות, והיום גם בעה"ב עם בני ביתו בעינן שישבו בשולחן אחד.

או"ח סימן ריג סעיף א

א. בישיבה אחת ביחד ב בין בפירות בין בפת ויין אחד מברך לכולם ושלל בישיבה, בין בפירות ובין בפת ויין כל אחד מברך לעצמו, והא דבפירות אחד מברך לכולם היינו דוקא בברכה ראשונה, אבל בברכה אחרונה כל אחד מברך לעצמו ג דאין זימון לפירות חוץ מפת שמזמנים

ו גם הפיוט "למבצע על רפתא" יש לאומרו לפני הקידוש. שם אות ה'. ר. כ"כ התוס' בסוטה דף ל"ט ע"א ד"ה כל כהן וכו' דמן השער עד המזבח היה כ"ב אמה ותיכף לסמיכה שחיטה, אבל הרש"ל כתב דרק במים אחרונים בעינן תיכף לנטילה ברכה אבל במים ראשונים אין זה מעכב, אלא זהירות בעלמא. ודעת הב"ח כדברי הרמ"א. ש. ובדיבור אפי' בד"ת הוי הפסק. ובדיעבד גם אם הפסיק יותר מהילוך כ"ב אמה אינו חוזר ליטול שנית כל שלא הסיח דעתו, כה"ח אות ח'. והניגוב עצמו לא הוי הפסק גם אם מתעכב בו הרבה זמן.

ו הנוטל והולך מחדר לחדר עדיף שלא ינגב ידיו עד שהולך למקום סעודה ושם יגביה ידיו ויברך כדי שלא תהיה ההליכה הפסק, כה"ח אות י'.

ת. משום ברוב עם הדרת מלך, אבל אם דעתם לא להצטרף פטורים מהידור זה.

א. וואם יושבים בב' שולחנות צריך שבכל שולחן יברך בוצע אחד, מיהו בדיעבד אם כיוונו גם בכמה שולחנות יצאו, כה"ח אות פ"ו.

ב. היינו בשלחן אחד או במפה אחת אבל בלא שלחן אחד אפי' קביעות מקום לא מהני, כה"ח אות ב' מא"א אות ב'. ובברכת השבח והמצות א"צ קביעות, ובברכת המזון אחד מברך לכולם אפי' אם לא קבעו. וי"א דאחד מברך דוקא עם קביעות מקום. שם אות ג'.

ג. ו היינו לכתחלה אבל בדיעבד כל שמברך האחד ושמעו כולם הברכה ונתכוונו לצאת בין ברכה ראשונה או אחרונה יצאו י"ח, ב"י בשם הרשב"א. וכ"פ השו"ע בס"י קס"ז סעיף י"ג.

ו מי שאכל מעט מזונות ונסתפק אם אכל שיעור. וחבירו אכל מזונות כשיעור וגם פירות מז' המינים ומברך מעין ג' ומזכיר בה על המחיה ועל העץ אם א"א לתקן בענין אחר, מוציא חבירו, הגם שחבירו אכל רק מזונות, כה"ח אות ח'.

עליו.

הגה: י"א בשאר דברים חוץ מפת ויין לא מועיל אפי' ישיבה ביחד שאחד פוטר את כולם וע"כ עכשיו נהגו בפירות שכל אחד מברך לעצמו.

דף מב:

עין משפט ג.

או"ח סימן קעד סעיף ד

ה. ד. יין של הקידוש פוטר היין שבתוך המזון^ד, וכן המבדיל על השלחן פוטר היין שבתוך המזון. וי"א ד"ן הבדלה אינו פוטר אלא א"כ נטל ידיו קודם לסעודה^ה וע"כ אם לא נטל ידיו קודם הבדלה יכולין שלא לפטור היין שבתוך הסעודה^ו ובדיעבד אם לא כוון פטר^ז דספק ברכות להקל.

מי שמחוייב באותה ברכה ורוצה לצאת י"ח לא יענה ברוך הוא וברוך שמו משום הפסק, אך אם ענה אין למחות בו, כה"ח אות י'.

ד. וואם לא היה בדעתו בעת הקידוש גם לשתות בתוך הסעודה, וגם אינו רגיל לשתות הוי כנמלך ומברך על יין שבתוך המזון, ט"ז ס"ק ד'.

ו. וכיון שברכת היין של הקידוש שפוטרת היינו בדעתו לשתות או ברגיל לשתות יין בתוך הסעודה. א"כ לפי המבואר בשו"ע סעיף ז' לברך קודם סעודה על שאר המשקין כשרוצה להסתלק מן הספק א"כ בברכת הקידוש יש ליהרר שיהיו המשקין על השלחן בעת הקידוש או שיכוון לפטור אותם אבל בלי זה צריך לפוטרו בדבר אחר בתוך הסעודה, כה"ח אות י"א.

ז. ולאו דוקא יין של קידוש אלא כל קביעת על יין לפני נטילה פוטר היין שבתוך הסעודה. ומה שברכת היין שלפני המזון או של הקידוש פוטרת שבתוך הסעודה היינו בלא שינה מקומו אבל בשינה מקום צריך לברך על היין שבתוך הסעודה. והיינו בסתמא אבל אם בעת הברכה שלפני הסעודה היה בדעתו לפטור היין שבתוך הסעודה גם בחדר אחר פוטר אם שני החדרים הם בבית אחד, כה"ח אות י"ג. והגם שבירך על היין בתוך הסעודה בשעה שאמר הב לך ונברך הוי כנמלך, ואם ירצה מעתה לשתות אפי' קודם בהמ"ז צריך לברך. כה"ח אות י"ד.

ה. וה"ה קבע עצמו לסעודה, מ"א ס"ק ו', והא"ר חלק וס"ל דדוקא גם נטל ידיו.

ו. ואז צריך לברך מעין שלש לפני הסעודה ואם שכח ונזכר בתוך הסעודה מברך מעין שלש.

ואם לא נזכר רק אחרי ברהמ"ז נפטר בדיעבד.

ז. ובדיעבד שלא כיוון פטר וא"כ בכה"ג לא יברך ברכה אחרונה לפני הסעודה. ועיין בכה"ח אות כ"ג.

עין משפט ה ו.

אור"ח סימן קעו סעיף א

א. בירך על הפת פוטר את הפרפרת^ה דהיינו פירורי פת דק דק שדיבקים עם דבש או מרק, אבל בירך על הפרפרת לפני הסעודה לא פטר הפת.

הגה: בירך על הפרפרת^ט פוטר בזה מעשה קדרה^י כגון דייסא וכיוצא בזה, וכן אם בירך על מעשה קדרה פוטר הפרפרת.

עין משפט ז וז.

אור"ח סימן קסז סעיף יא

עיינ לעיל דף מב. עין משפט כ.

ח. היינו פירורי פת שאין בהם כזית, וגם אין להם תואר לחם, וכיון שהם עצמן מזון הפת פוטרן או משום שבאים להמשיך תאוות המאכל.

ט. שלא בתוך הסעודה דאם בתוך הסעודה הרי בירך על הפת ונפטרה הפרפרת.

י. משום דברכותיהם שוות והוא בורא מיני מזונות.